

Plus ratio quam vis – Ať rozum převáží nad silou

Ve dnech 11.–15. září 2018 se na Jagellonské univerzitě v Krakově konalo 72. zasedání Sociétés Internationales Fernand de Visscher pour l’Histoire des Droits de l’Antiquité (SIHDA). Jedná se o konferenci světového rozsahu zabývající se právem starověku, zvláště se zaměřením na římské právo a jeho promítnutí do soudobých právních řádů. Hlavním organizátorem byl prof. Francizsek Longchamps de Bérier, vedoucí katedry římského práva na Krakovské univerzitě. Společně s ním tvořili řídicí komitét hlavní osoby z předchozích ročníků konference SIHDA, prof. Emmanuelle Chevreau (Paříž, 2016) a prof. Filippo Briguglio (Bologna, 2017).

Každý ročník SIHDA má hlavní téma, které je dopředu stanoveno na předchozím zasedání. Zaštiťujícím tématem letošní konference bylo motto Jagellonské univerzity *Plus ratio quam vis* (Ať rozum převáží nad silou), přijaté v roce šestistého výročí od založení univerzity, které je vepsáno na portálu vedoucím z Auly do Koperníkova pokoje v *Collegium Maius* a původně pochází z básně *Elegiae* od básníka ze 6. století Maximiana. Je však nepsaným pravidlem, že účastníci konference se ve svých příspěvcích nemusí věnovat pouze otázkám souvisejícím s navrženým tématem, ale mají volnost ve výběru a vázání jsou pouze samotných generálním zaměřením konference. Přesto se značná část přednášejících snažila se ohlášeného tématu ve svých příspěvcích určitým způsobem dotknout.

Zasedání SIHDA se neslo v přátelském duchu, kde se značná část účastníků již zná, a noví účastníci jsou přijímáni vřele a se zájmem. Toto fórum představuje ideální místo pro střetávání různých myšlenek, názorů, vědeckých přístupů a také získávání nových poznatků, a to především díky tomu, že se sem sjíždějí akademici doslova z celého světa. Silné zastoupení, jak už to tak bývá, měla pořadatelská země. Ani Česká republika nezůstala pozadu a v početné sestavě se zde sešli zástupci právnických fakult Univerzity Karlovy (prof. JUDr. Michal Skřejpek, DrSc., doc. JUDr. Petr Bělovský, Dr., JUDr. Petra Skřejpková, Ph.D., JUDr. Jan Šejdl, Ph.D. a Mgr. Kamila Stloukalová), Masarykovy univerzity (doc. JUDr. Michaela Židlická, Dr., doc. JUDr. Pavel Salák, Ph.D., JUDr. Mgr. Radek Černoch, Ph.D. a Mgr. Lucie Mrázková) a Univerzity Palackého (JUDr. Petr Dostálík, Ph.D.). Co se týče evropských zemí, své zastoupení tu měly Belgie, Bulharsko, Estonsko, Francie, Itálie, Chorvatsko, Maďarsko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Slovensko, Srbsko, Španělsko, Švýcarsko a Velká Británie. Dále tu byli vědci z Guatemaly, Chile, Japonska, Kolumbie, Ruska, Turecka a USA.

Pestré bylo nejen složení účastníků, ale také jednacích jazyků. Hlavním jazykem SIHDA je francouzština, ačkoliv z hlediska letošních řečníků konference byla

jazykem používaným nejméně. Dále se připouští příspěvky v angličtině, která je nejfrekventovaněji používaným jazykem, italštině, němčině a španělštině.

Během čtyř jednacích dnů zaznělo celkem bezmála 130 příspěvků. Vyjma prvního dne, kdy se všichni účastníci shromáždili, aby vyslechli úvodní přednášky vybraných akademiků, se program konference odehrával ve čtyřech až pěti paralelních sekcích, v nichž byly prezentovány tři příspěvky ve dvou dopoledních (9:00–10:40; 11:10–12:50) a dvou odpoledních (14:30–16:10; 16:40–18:20) blocích. Přednášená témata byla do bloků zpravidla seskupena tak, aby na sebe navazovala nebo se týkala obdobných otázek. K programu konference účastníci obdrželi také abstrakty všech příspěvků, podle nichž si pak snáze mohli vybrat témata, která chtějí slyšet.

V úterý v podvečer po registraci se konala první část plánovaného programu v *Collegium Novum*. Úvodní přednášky pronesli Waclaw Uruszczak, Witold Wołodkiewicz a Tomasz Giaro. První řečník pohovořil o založení univerzity v Krakově v roce 1364 polským králem Kazimírem Velikým a církevními představiteli, papežem Urbanem V a arcibiskupem Jarosław Bogoria Skotnickim, o právních aktech souvisejících se vznikem univerzity a také o její organizaci a činnosti ve 14. století. Druhý příspěvek nabídl historický exkurz za kořeny zásady *Plus ratio quam vis* a rozbor jejího významu, jakožto univerzální zásady, pro právo. V posledním příspěvku se přednášející zabýval racionalitou v římském právu, jejímž prvkem je konsensus, nesoucí v sobě také nutnost kompromisu, a dotkl se otázky přítomnosti těchto aspektů v uspořádání společnosti, státním zřízení i právu samém.

Co se týče českých zástupců právní historie, a konkrétně romanistiky, jako první se ve středu 12. září 2018 se svým příspěvkem *Descendant of a Soldier and Soldier's Last Will* představil Pavel Salák. Poukázal na specifika vojenského testamentu, vyplývající nejen z privilegovaného postavení vojáků, ale také z potřeby reflektovat zvláštnosti vojenského života, oproti běžným pravidlům, kterými bylo vázáno pořízení poslední vůle ve starověkém Římě. V odpoledním bloku tentýž den pohovořil Radek Černoch na téma *Roman Law Aspects of Today's donatio mortis causa*. V příspěvku analyzoval aspekty darování pro případ smrti, které se vyskytují jak v římském právu, tak v současných právních řádech států kontinentální Evropy i v systému common law, jako jsou například problematika aplikace falcidiánské kvarty nebo vztahu *donatio mortis causa* a odkazů. Jako třetí tento den ve své podvečerní sekci vystoupil Petr Dostalík, který se zabýval přechodem rizika u kupní smlouvy (*The Pass of Risk in the Contract of Sale*). Nejprve zmínil znaky kupní smlouvy (*emptio-venditio*) se zřetelem na otázku okamžiku perfekce smlouvy. Jádrem jeho vystoupení byla analýza dvou protichůdných principů římského práva – *periculum est emptoris* a *rem perit domino* – ve vztahu k riziku nahodilé zkázy předmětu koupě. Přednášející pátral po důvodech, proč Římané preferovali prvně uvedenou zásadu. Dále se věnoval vývoji výše zmíněné problematiky v rámci recepce římského práva, především diskusím probíhajícím mezi jednotlivými autory v období 18.–19. století, a také rozdílné úpravě přechodu rizika v moderních soukromoprávních kodexech včetně toho českého (zák. č. 89/2012 Sb.).

Ve čtvrtek 13. září 2018 se na programu objevily opět tři příspěvky českých zástupců. Jako první své téma *Traces of Roman Law in the Laws on Violence in the Codification of Municipal Law of the Czech Lands from 1579* prezentovala Petra Skřejpková. Nejprve představila dílo Práva městská království českého Pavla Kristiána z Koldína, které bylo do značné míry ovlivněno římským právem. Přednášející se zaměřila právě na demonstraci

onoho vlivu na ustanoveních týkajících se různých forem násilí jak v trestněprávní, tak soukromoprávní části Koldínova zákoníku. V následujícím, již odpoledním, bloku vystoupil Petr Bělovský, jenž účastníkům přednášel ohledně vývoje právní regulace a praxe týkající se peněžních zápůjček v období římské republiky (*The Practice and Regulation of Money Lending during the Roman Republic*). Vylíčil souvislost politického napětí se zvyšováním úrokových sazeb a stoupajícím počtem dlužníků. V období republiky bylo přijato několik zákonů, které měly zlepšit postavení dlužníků, avšak, jak přednášející konstatoval, jejich dopad na běžnou praxi však nebyl příliš zásadní a věřitelé také často nacházeli způsoby, jak se zákonným omezením vyhnout. Jako poslední si účastníci konference mohli poslechnout Kamilu Stloukalovou, jejíž téma znělo *Mancipatio and iniurecessio – Few Remarks on Their Resemblances and Differences in the Institutes of Gaius*. Nejprve byly charakterizovány oba dva římskoprávní formální odvozené způsoby nabytí vlastnictví, mancipace a iniurecesse, následně přednášející shrnula jejich výskyt v Gaiových Institucích a použití k různým účelům napříč jednotlivými soukromoprávními odvětvími. Nakonec se příspěvek zaměřil na popis vzájemného vztahu obou institutů.

Posledním rokovacím dnem byl pátek 14. září 2018, v němž v ranním bloku odezněl příspěvek Lucie Mrázkové *Enforcing the Land Reforms in Ancient Rome and Inter-war Czechoslovakia* a Jana Šejdla *Piccole osservazioni sulla procedura delle servitù*. První relace se týkala srovnání pozemkových reforem uskutečňovaných ve starověkém Římě a v Československu po 1. světové válce, a to z hlediska sociálních okolností, za nichž probíhaly, prostředků k jejich vymožení, ale také například odlišností v ochraně vlastnického práva. Poslední český zástupce pohovořil na téma procesněprávních aspektů ochrany služebností pomocí věcných žalob s ohledem na specifický charakter těchto věcných práv k věci cizí a také na vývoj římského civilního procesu.

Lze zhodnotit, že příspěvky českých účastníků byly úspěšné, neboť měly vcelku hojnou návštěvnost ostatních akademiků, což svědčí o zajímavosti přednášených témat a po jejich příspěvcích se pravidelně rozproudila neméně zajímavá a podnětná diskuse.

Vedle samotné prezentace výsledků výzkumu je neméně důležitou a významnou součástí účasti na konferenci předsednictví jednotlivých bloků. Předseda uvádí jednotlivé řečníky, představí jejich téma, koriguje přednášející z hlediska jejich časové dotace a řídí diskusi. Michaela Židlická se ujala role předsedající ve středu od 11:10–12:50, Michal Skřejpek předsedal taktéž ve středu, ale v bloku 16:40–18:20, a rolí předsedající byla organizátory pověřena také Petra Skřejpková, a to v pátek v druhém dopoledním bloku.

Na závěr konference se opět všichni účastníci sešli na slavnostním zasedání tzv. Assemblée générale, které se konalo ve Velké aule (*Aula Magna*) v *Collegium Maius* a které řídil jeho předseda, Jean-François Gerkens. Účastníci vyslechli vzpomínky na členy SIHDA zesnulé v uplynulém roce a uctili je minutou ticha. Ve veselejší tónu se pak nesla pozvánka z úst Paula du Plessis na další ročník konference, v pořadí 73., který bude hostit Univerzita v Edinburghu ve Skotsku ve dnech 2.–7. září 2019. Zároveň bylo stanoveno téma následujícího ročníku: „Le Droit et sa Place dans le Monde Antique“. V roce 2020 se zasedání SIHDA mimořádně konat nebude, a to z toho důvodu, že následující konferenci uspořádá hned začátkem ledna 2021 Pontificia Universidad Católica de Chile v Santiagu de Chile. Carlos Amunategui Perello, zástupce chilské univerzity, již také představil téma, jímž se má jihoamerické zasedání SIHDA zabývat: *Mundus et commercium*. Součástí závěrečného shromáždění bylo samozřejmě také poděkování organizátorům této velmi

vydařené konference a změna v řídicím komitétu – místo Emmanuele Chevreau se členem stal Paul du Plessis.

Třešničkou na dortu pak pro účastníky konference byla prohlídka světoznámých solných dolů ve Věličce (Wieliczka), nacházejících se nedaleko Krakova. Sůl se zde těžila již od 13. století a za celá staletí zde na místě vytěženého materiálu vznikaly síně obřích rozměrů, v nichž lze nalézt i kapli či jezero. Vělička je od roku 1978 zapsána na seznam světového kulturního dědictví UNESCO.

Kamila Stloukalová

doi: 10.14712/2464689X.2018.63